

Vlahi, balkanski bojovníki: Popis prebivalstva Gračaca iz leta 1712

V tretjem in hkrati zadnjem prispevku na temo vlahov bom za lažje razumevanje kompleksnosti vlaškega vprašanja pozornost namenil obdelavi in prevodu vira *Conscriptio terrenorum et hominum beeder Grafschaften Lica vnd Corbavia* (Popis zemlje in ljudi v grofijah Liki in Krbavi) iz leta 1712. Transkripcije vira se je lotil že dr. Karl Kaser in jo objavil v delu *Popis Like i Krbave 1712. godine*. Ker je vir zelo obsežen, sem se osredotočil samo na Gračac (večji kraj na območju Like v današnji Hrvaški), ki pa zaradi svoje reprezentativnosti ponuja izvrsten vpogled v življenje tamkajšnjega prebivalstva. S prevodom že objavljenega vira in z njegovo podrobno analizo bom poskušal bralcu osvetliti razumevanje tistega časa in načina, kako je družba na področju takratne Vojne krajine v vlaški skupnosti delovala.

1. OBDELAVA IN PREVOD VIROV

Za popis prebivalstva Like in Krbave leta 1712 je bila izbrana *pooblašćena komisija* pod vodstvom velikega kapetana Like, grofa Rajmunda pl. Attemsa, in poverjenika J. F. pl. Lebenegga, ki sta bila zadolžena za izvedbo tega popisa. Ta komisija, katere sestava ni do potankosti poznana, je odšla iz Karlobaga 17. septembra leta 1712 in pričela z delom v Korenici 20. septembra, delo pa je verjetno zaključila 30. oktobra istega leta v Novem. Rezultati tega popisa so k sreči ohranjeni. To je bil prvi popis, izveden v enem večjem, celovitem delu Vojne krajine, in edini, ki je v celoti ohranjen s podrobnimi rezultati na ravni prebivalstva.¹

Danes se vir *Conscriptio terrenorum et hominum beeder Grafschaften Lica vnd Corbavia*, nahaja pod signaturo 1712-X-268 v fondu *Miscellanea Notranjeavstrijske dvorne komore* v Štajerskem deželni arhivu v Gradcu. Deli popisa (številčni izkazi) se nahajajo v Hrvaškem državnem arhivu v Zagrebu (SLK, škatla 4) in v Dunajskem vojaškem arhivu (IÖHKR/Croatica, 1713-V-35; IÖHKR/Croatica, 1714-IV-21: navodila, končno poročilo ter naknadni popis Smiljana in Brušana). Vsega skupaj fond obsega okoli dva tisoč strani.²

Popisovalci, ki so bili razdeljeni na manjše skupine, so skoraj gotovo delovali po že vnaprej določenih pravilih, saj so najprej napisali ime vasi in njen položaj v upravni strukturi Like in Krbave, nato so zabeležili religijski

oziroma etnični sestav vasi, potem pa so prešli na popisovanje prebivalcev, pri čemer so običajno pričeli s hišo poveljnika trdnjave oziroma vaškega starešine ali pravoslavnega oz. katoliškega duhovnika. Sledili so še morebitni drugi dostojanstveniki in preostale hiše v vasi, pri čemer je bilo vedno na prvem mestu zapisano ime glave družine, zemljiška posest okoli hiše in posamični deli zemljiške celovitosti, potem so sledila imena in leta moških članov družine, starejših od šestnajst let – to je število moških, sposobnih za vojno – in njihove sorodstvene vezi z glavo družine, nato je sledilo število moških članov družine, ki še niso bili sposobni za nošnje orožja, ter število ženskih članov družine. V primeru družin, ki še niso posedovale zemlje, podatki niso bili navedeni tako podrobno.³

Pričakovati je, da vsebuje cenzus iz začetka 18. stoletja veliko problemov različne narave. Pri tem je treba razlikovati probleme formalne in probleme vsebinske narave. Pri pregledu formalnih problemov je treba imeti v mislih, da je bilo popisovanje izvedeno v relativno kratkem obdobju in da je zapisovanje osebnih imen ter nazivov delov zemljišč temeljilo na ustnem izročilu in ne na že obstoječih zapisih. Ni znano, ali so podatki, ki se nanašajo na osebe in zemljišča, prevzeti iz zbranega gradiva vaških starešin ali iz popisovanja po posameznih hišah. V vsakem primeru so zapisi nastali v veliki naglici, zato so zapisane izjave v velikem delu težke za dešifriranje. Zapisi so napisani na papir različnih formatov in nikakor ne temeljijo na vnaprej pripravljениh obrazcih. Zaradi hitrosti, s katero je bilo izvedeno popisovanje, so se pojavile napake in nedoslednosti v primerih pisanja osebnih imen in v popisu nazivov delov zemljišč.⁴

Dejstvo, da je komisija za popis prebivalstva delovala v več manjših skupinah, ne pride do izraza samo v različnih rokopisih in različnem formalnem stilu, s katerim je popisano vaško prebivalstvo, temveč tudi v jeziku. *Conscriptio terrenorum et hominum beeder Grafschaften Lica vnd Corbavia* je napisana v treh jezikih: v nemškem, hrvaškem (ikavskem) in

italijanskem, pri čemer se del posamičnih jezikov v odstotkih ocenjuje na okoli 80 % (nemški jezik), 15 % (hrvaški jezik) in 5 % (italijanski jezik). Ni mogoče ugotoviti, zakaj se je za popisovanje prebivalstva uporabljalo različne jezike. Lahko se predpostavi, da je bilo to povezano z jezikovnimi sposobnostmi posamičnih pisarjev. Format popisanih listov posamičnih vasi je tako zelo heterogen.⁵

Ena izmed pomembnih formalnih omejitev pri popisu je bil tudi problem težko berljivih listov posamičnih vasi. Avtor transkripcije, dr. Karl Kaser, se je na podlagi lažje berljivih dokumentov toliko poglobil v njihovo materijo, da je na njihovem temelju in na tistem, kar se je dalo predpostaviti, rekonstruiral dejansko besedilo. Kljub temu ni mogel identificirati vseh besed ali celo skupka besed, kot tudi ne nekaterih črk. Zato je posamične neberljive besede označil z [...], skupek besed z [... ...], posamične neberljive črke pa z [.] . Očitne napake posamičnega pisarja je označil z [!], njegove dvomljive prepise pa z [?].⁶ Vse njegove oznake sem v prevod vira vstavil tudi jaz. V prevod sem vstavljaj tudi svoje oznake, pripombe in pripise, ki pa jih razlagam v samem prevodu s sprotnimi opombami.

Vsebinsko gledano je ta popis v primerjavi s popisom Slavonije (1698) popolnejši in točnejši. Slavonski popis ne navaja mladoletnih oseb in žensk, podatki o rodbinskih vezeh so nenatančni: tako sta recimo pojma, kot sta *sin* in *brat*, označevala tudi druge sorodstvene vezi.⁷ Več o formalnih in vsebinskih problemih ter omejitvah bom govoril v analizi in obdelavi vira.

1.1 PREVOD VIRA POPISANI ZEMLIA IJ PUSKARI SKUPA SA OSTOLOM CELIADOM U GRACHACHU⁸ (POPISANA ZEMLJA IN PUŠKARJI SKUPAJ Z OSTALIMI PREBIVALCI V GRAČACU) POPISANI BREZZEMLJAKI V GRAČACU LETA 1712

1. Vojin Brekić – 66 let, starejši brat Petar – 30 let, 1 otrok (moški)⁹, 4 ženske

2. Marko Kovač – 30 let, oče Gvozden – 100 let, brat Mitar – 20 let, 3 ženske
3. Radosav Stančević – 30 let, 3 otroci (moški), 3 ženske
4. Mitar Grubačević – 30 let, starejši brat Toma – 40 let, 3 otroci (moški), 7 žensk
5. Mihajlo Ostojić – 30 let, brat Vid – 20 let, 1 otrok (moški), 5 žensk
6. Stanislav Komljenović – 50 let, sin Stanivuk – 26 let, sin Milivoj – 17 let, 2 otroka (moški), 2 ženski
7. Nikola Vujanović – 30 let, 2 otroka (moški), 2 ženski
8. Stipan Sekulić – 35 let, 2 otroka (moški), 7 žensk
9. Milosav Vuković – 40 let, brat Velisav – 20 let, 1 otrok (moški), 6 žensk
10. Miloš Čakić – 50 let, brat Marko – 24 let, posinovljenca Jovan – 19 let in Nikola – 16 let, 1 otrok (moški), 6 žensk
11. Vukosav Bulaja *Stari Vlah* – 48 let, brat Nikola – 40 let, brat Petar – 30 let, 7 otrok (moški), 5 žensk
12. Marjan Herendas *Stari Vlah* – 40 let, posinovljenec Stanko – 30 let, 7 otrok (moški), 6 žensk
13. Negomir Vodogas – 30 let, tisto leto prišel iz Turkov, iz *polia bilaiskoga*, bratje Pavel – 24 let, Vučen – 20 let, Marko – 16 let, 1 otrok (moški), 5 žensk
14. Anton Bulić – 50 let, tri leta je od tega, da je prišel iz *Klina iz principoue* zemlje, 1 otrok (moški), 6 žensk
15. Stanko Mihoković – 40 let, štiri leta je od tega, da je prišel iz *Klina iz Principoue* zemlje, brat Todor – 30 let, 1 otrok (moški), 5 žensk
16. Pavel Segojević *Stari Vlah* – 60 let, zet Ivan – 30 let, 6 žensk
17. Vučić Popović – 60 let, deset let je od tega, da je prišel iz *Principoue* zemlje, 3 otroci (moški), 3 ženske
18. Kuzman Cegarać – 40 let, on je šel k Turkom in spet prišel od Turkov, sin Jovan – 20 let, sin Vučen – 18 let, 3 otroci (moški), 4 ženske
19. Vuk Misljenović – 40 let, on je prišel pred letom od Turkov, sin Stojan – 16 let, 3 ženske
20. Vasil Jovanović – 40 let, on je prišel od Turkov in tri leta, da je prišel iz Srbije, 2 otroka (moški), 2 ženski
21. Jovan Preradović *Stari Vlah* – 50 let, 1 otrok (moški), 1 ženska
22. Vdova Cuita pokojnega Nikole Ivaniševića je prišla iz *Kotara* in ima 5 sinov, Simun – 20 let, Nikola – 16 let, 3 otroci (moški), 3 ženske
23. Mikula Oljerović *Stari Vlah* – 20 let, nič drugega [?]
24. Vujasin Gredal – 60 let, pred letom je prišel od Turkov, sin Radosav – 20 let, sin Radovan – 18 let, 3 otroci (moški), 2 ženski
25. Vučeta Grbić – 28 let, bil je že tukaj, pa je odšel k Turkom in prišel spet nazaj, 4 otroci (moški), 4 ženske
26. Marko Blagojević – 28 let, bil je že tukaj, pa je odšel k Turkom in prišel spet nazaj, 1 otrok (moški), 4 ženske
27. Radosav Pupavac – 30 let, prišel iz *Kotara to Prolitie*, 3 otroci (moški), 3 ženske
28. Gvozden Pupavac – 30 let, pred sedmi leti je prišel iz *Kotara*, 2 otroka (moški), 3 ženske
29. Ivan Vostarenić *Stari Vlah* – 20 let, 2 ženski
30. Mitar Krivokuća – 28 let, pred štirimi leti je prišel iz *Kotara*, Milisav – 50 let, Mitrov brat Ivan – 16 let, 3 otroci (moški), 4 ženske
31. Marko Volarević – 28 let, prišel je iz *Kotara od Benkouiza*, 3 otroci (moški), 3 ženske
32. Stojće Popučić – 30 let, pred letom je prišel od Turkov, brat Bogić – 20 let, Vasil – 16 let, 4 otroci (moški), 5 žensk
33. Miloje Popučić – 22 let, pred petnajstimi dnevi je prišel od Turkov, brat Stojak – 16 let, 2 otroka (moški), 3 ženske
34. Vujasin Macut – 20 let, pred letom je prišel iz *Lapcha* od Turkov, brat Jurica – 18 let, 2 otroka (moški), 3 ženske
35. Simeon Pavelić *Stari Vlah* – 14 let, starejši brat Marko – 31 let, Dujam – 16 let, 1 otrok (moški), 2 ženski

36. Milić Dukić – 30 let, pred letom in pol je prišel iz *principoue* zemlje, brat Vujica – 20 let, 2 otroka (moški), 4 ženske

37. Stojće Gvokić – 38 let, pred tremi leti je prišel iz *Kotara*, 3 otroci (moški), 4 ženske

38. Todor Čalić Stari Vlah – 20 let, 1 ženska

POPISANA ZEMLJA IN PUŠKARJI SKUPAJ Z OSTALIMI PREBIVALCI V GRAČACU

1. Kapetan Miho Božić – 40 let, mali sin, 1 ženska, ima podnajemnika Pavla – 26 let; zemlje ima 40¹⁰, enako pod gradom 70, prav tam za gradom 20, v *Sarampoiui* 20, v *Polizu* 20, pod *Casbine* (počasbina)¹¹ 20 – skupaj 200 in *nihil amplius* (nič dodatnega) [! – 190]¹²

2. Porkulab¹³ Jovan Dosenović – 51 let, oče Petar – 78 let, tri sine, dve Nikoli, eden ima 20 let, drugi ima 17 let, 2 otroka (moški), 6 žensk; ima zemljo pod hišo 80, enako v *Tupolik* 110, na *Gubaucha poliu* in *Klanichu* 30, v *Glogouom* 5, v *barahi Liuade* 30, v *Palizu* 8, pod *Gachesinom* hišo 9, v *bari liuade* 5, pri *Mlina* 5, v *Resniku* 3, v *Kokirinoi* 10, *Pochasbine* (počasbina) 20, v *Gubaucha Poliu* 20 – skupaj 300 [! – 335]

3. Duet: Mirko Milušević – 60 let, ima dva brata, Vujak – 50 let, Milosav – 46 let, dva Mirkova sina, Todor – 36 let, Gvozden – 36 let, Vujakov sin Dragić – 20 let, Milosavova sina Maksim – 23 let in Stipan – 19 let, 10 otrok (moški), 20 žensk; zemljo ima pod sabo 94, enako pod *uodenom glauom* 44, v *Gubaucha poliu* 110, v *bari* 9, v *Polichu* pod *Kossom* 90 – skupaj 328 [! – 347]

4. Vukadin Indić – 68 let, sin Ilija – 25 let, Vukosav – 24 let, 5 otrok (moški), 7 žensk; zemljo ima pod sabo 15, enako v *Glubauca poliu* 20, prav tam 6, *bare* 2, pri *Kersta* 4, v *glogouom* 4, v *Gubaucha* 6 – skupaj 57 [=]¹⁴

5. Gnatija Hrastović – 34 let, oče Radoje – 70 let, brat Željko – 20 let, 5 otrok (moških), 5 žensk; zemlje ima 10, enako v *poliu* na *Kuchiscu* 30, v *Lukah* 6, prav tam 9, v *Kokirinoi* 60, v *glogouom* 15, *bare liuade* 10 – skupaj 221 [! – 140]

6. Sodnik Mišljen Dragosavac – 36 let, brat Vasil – 25 let, 6 otrok (moški), 3 ženske; zemlje

ima 15, enako v *Smiceuu* 5, v *vodenoi glai* 50, v *Resniku* 5, v *Tupalih* 5, v *liubouiczu* 6, prav tam 7, v *bari liuade* 8 – skupaj 146 [! – 101]

7. Milašin Desić – 43 let, 4 otroci (moški), 2 ženski; zemlje ima že 40, v *Tupulih* 20, enako v *barah* 9, v *Gubaucha poliu* 30 – skupaj 99 [=]

8. Radosav Merdal – 36 let, bratranec Trifun – 26 let, 6 otrok (moški), 6 žensk; zemlje ima 75, enako pri *Cankoviće*vi hiši 20, v *Susniu* 12, v *vodenoi glai* 6, v *Tupalih* 35, v *Gubaucha poliu* 23, prav tam 5, pod *glauichami* 4, v *Rasniku* 9, v *Lukah* 3, v *barah* 12 – skupaj 191 [! – 204]

9. Nikola Čalić – 20 let, 2 otroka (moški), 4 ženske; zemlje ima 10, enako v *Tupulih* 20, v *lipouoi glauichi* 5 – skupaj 35 [=]

10. Stanko Radaković – 28 let, oče Jovan – 60 let, Stankovi bratje, Janko – 25 let, Luka – 20 let, Pavel – 18 let, bratranec Vuk – 20 let, 6 otrok (moški), 9 žensk; zemljo ima *Comunitiei* (skupno izkoriščana zemlja)¹⁵ 90, enako v *Smiceui* 100 – skupaj (?) [! – 190]

11. Lazo Tomac – 60 let, brat Juraj – 28 let, 3 otroci (moški), 8 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 90, enako *bare* 9 – skupaj 99 [=]

12. Vukašin Čujić – 40 let, 1 otrok (moški), 5 žensk; zemlje ima pod hišo 20, v *Gubaucha Poliu* 20 – skupaj 40 [=]

13. Staniša Tertića – 60 let, sin Perica – 18 let, 3 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 70 – skupaj (?) [! – 70]

14. Damjan Tertića – 50 let, nima ženske; ima zemljo *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 30 – skupaj (?) [! – 30]

15. Milovan Hrelić – 60 let, ima tri sinove, Marko – 26 let, Radivoj – 20 let, Dragaš – 18 let, 1 otrok (moški), 7 žensk; zemlje ima 50, enako v *Gubacha Poliu* 55 – skupaj 105 [=]

16. Ilija Staničić – 30 let, 3 otroci (moški), 1 ženska; zemlje ima 50, enako pod *glauom vodenom* 17, pod gradom 8, v *varicha Poliani* 10, v *krskouom Selischu* 17, v *Gerchaly* 10 – skupaj 112 [=]

17. Stojak Vučković – 70 let, ima tri sinove, Radovan – 30 let, Radojče – 26 let, 4 otroci (moški), 7 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 100 – skupaj (?) [! – 100]

18. Manojlo Osmokruh – 46 let, sin Jeptenje – 20 let, 2 otroka (moški), 6 žensk; zemlje ima 16, enako v *Prauij* 10, na *osimchi* 10, v *Gubacha poliu* 30, v *Drenachchu* 12 – skupaj 84 [! – 78]

19. Vučen Vučković – 80 let, ima dva sinova, Milak – 30 let, Nikola – 28 let, 2 otroka (moški), 4 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 100, enako v *bare liade* 10 – skupaj (?) [! – 110]

20. Radisav Dukić – 50 let, bratje Mirko – 48 let, Radosav – 38 let, Toma – 30 let, bratranec Stipan – 30 let, Vučko – 25 let, 9 otrok (moški), 19 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 140, enako v *barak liade* 30, na *Planini* 20, v *Gubacza poliu* 80 – skupaj 450 [! – 270]

21. Ratko Grubišić – 48 let, brat Jovica – 30 let, 3 otroci (moški), 8 žensk; zemlje ima že 40, enako v *Lukah* pod *velebitom* 10, v *Gubaucha poliu* 10, pri *otuca* 5, *bare liade* 10 – skupaj 75 [=]

22. Radojće Canković – 45 let, ima dva brata, Novak – 40 let, Božo – 28 let, 3 otroci (moški), 11 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 80, enako *bare liade* 8 – skupaj (?) [! – 88]

23. Vid Milušević – 30 let, 2 otroka (moški), 1 ženska; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 70, enako v *bare liade* 7, v *gubauca poliu* 2 – skupaj 79 [=]

24. Janjat Ostojić – 30 let, ima dva brata, starejšega Leonida – 38 let, Vučkotin – 20 let, 3 otroci (moški), 6 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 50, enako v *Smiceuu* 10, v *Hrasniku liade* 30 – skupaj 90 [=]

25. Konstantin Korać – 80 let, dva sina, Stojan – 16 let, 1 otrok (moški), 3 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 50, enako v *Smeceui* 2 – skupaj 73 [! – 52]

26. Dragosav Korać – 30 let, 1 otrok (moški), 4 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 40, enako v *Smeceu* 2 – skupaj 42 [=]

27. Vujasin Mančić – 50 let, sinovi Kuje – 28 let, Mihaj – 25 let, Trifun – 20 let, Vukosav – 16

let, posinovljenca Nikola – 20 let, Dragosav – 19 let, 7 otrok (moški), 7 žensk; zemlje ima vsega 130, enako v *bari liuade* 13 – skupaj 133 [! – 143]

28. Družine pod številko osemindvajset v popisu ni, iz številke sedemindvajset preide popis kar na številko devetindvajset.

29. Stanislav Žutić – 30 let, 1 otrok (moški), 3 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 10, enako v *Smecuu* 10 – skupaj (?) [! – 20]

30. Mihajlo Maričić – 60 let, ima dva brata, Stepan – 50 let, Simo – 49 let, Mihajlov sin Aćim – 30 let, Stepanov sin Mitar – 19 let, 4 otroci (moški), 11 žensk; zemlje ima 40, enako v *bari* 30, v *Gerchalih* 10, vise *Sborisiche* 30, pod *Kokirinom* 30, v *Cipcu* 10, pod *lachimom* gradom 10, v *Omisihij* 10, prav tam *liuade* 10, *niza bunara* 10, *bare liuade* 15, v *ogradinah* 30 – skupaj 265 [! – 235]

31. Ilija Bulajić – 30 let, 2 otroka (moški), 1 ženska; zemlje ima 60, enako v *bare liade* 4 – skupaj (?) [! – 64]

32. Jovan Damjanović – 36 let, 4 otroci (moški), 5 žensk; zemlje ima 15, enako na *omsichi* in vsega ostalega 15, v *Sabauca poliu* 10 – skupaj (?) [! – 40]

33. Lazo Vuković – 30 let, brat Savan – 29 let, 4 otroci (moški), 4 ženske; ima zemljo *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 70 – skupaj (?) [! – 70]

34. Janko Kesić – 30 let, brata Petar – 29 let in Božo – 26 let, 8 otrok (moški), 4 ženske; ima zemljo pod hišo 60, enako v *bare liuade* 4, v *Gubaucha poliu* 30, v *Gechalih* 50, v *Omsichi* 10, v *Kokirini* 30, v *Lukauchih* pod *velebitom* 20, v *Smacheuu* 30 – skupaj 234 [=]

35. Jure Gutlavi – 60 let, sinova Dobro – 18 let in Todor – 16 let, 4 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 30, enako v *Kercheuine* 30 – skupaj (?) [! – 60]

36. Grga Starčević – 30 let, 1 otrok (moški), 4 ženske; zemlje ima 200, enako v *barah* 2 – skupaj (?) [! – 202]

37. Novak Selanović – 36 let, brat Radan – 25 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 30, enako v *Gubaucha poliu* 20, v *Glogouom* 10,

v bari 9, bara liuade 10, pri Otuice 10 – skupaj 170 [! – 89]

38. Vukosav Kesić – 36 let, 2 otroka (moški), 3 ženske; zemlje ima že pod 20, enako na omisichi 20, v Gubaucha poliu 25, pod Kokirinom liuade 30, v Gubacza poliu liuade 10, v Gubaucza 14 – skupaj 119 [=]

39. Miloš Žeželj – 50 let, 5 otrok (moški), 3 ženske; zemlje ima pod hišo 10, enako v Lukah pod velebitom 12, v vodenoj glau 9, v poliu Smecheuu 100, v barij liuade 30, v Kokirinoi 5 – skupaj 166 [=]

40. Radovan Indić – 20 let, 6 otrok (moški) in posinovljenci, 2 ženski; zemlje ima 40, enako v Gubaca poliu 40, v Lukauchik 30, v Smecauu 50, v bari liuade 15, bare pri hiši 10 – skupaj 195 [! – 185]

41. Niđa Dukić – 40 let, brat Bile – 36 let, 3 otroci (moški), 8 žensk; zemlje ima pod hišo 55, enako pod velebitom 33, v Glogouom 60, liuade v planini 30, v Smechui 50, v barah liuade 10 – skupaj 138 [! – 238]

42. Jovica Čučković – 26 let, 2 otroka (moški), 3 ženske; zemlje ima pod hišo 40, enako v Gubaucheu poliu 50, v omisichi 20, v Sabaucheu poliu 10, na polju pod hišo 30, v Planini liuade 10, v bari liuade 20, v Gerchalih 20 – skupaj 200 [=]

43. Todor Tučaković – 30 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; zemlje ima že pod 10, pod velebichem 27, v Smeceuu 20, v Glogouu 2 – skupaj 64 [! – 59]

44. Bogdan Banjanin – 36 let, brat Lazo – 30 let, 4 otroci (moški), 7 žensk; ima že 80, enako v Tupalih 50, v Stikachi 20, v Smicheui 20, v Gubaucha poliu 20 – skupaj 190 [=]

45. Radovan Popović – 25 let, 4 otroci (moški), 6 žensk; zemlje ima 14, enako v Gubaucha poliu liuade 30, v barah 15, v Smicheuu 140, v Planini 3, v Tomichicha gaiu 70 – skupaj (?) [! – 272], in še v tej hiši na tej zemlji je starejši brat Dane Popović – 40 let, brat Simo – 20 let, 5 otrok (moški), 4 ženske

46. Toma Popović – 60 let, sinova Jovan – 20 let in Radovan – 16 let, 4 ženske; zemlje ima že 20, enako v Gubaucha poliu 10, v

Saram pouci 30, za uodom 7, pod bukarichinom glauichom 40 – skupaj 107 [=]

47. Vučić Vučković – 50 let, sinova Petar – 20 let in Toma – 16 let, 4 otroci (moški), 1 ženska; zemlje ima 40, enako v Smicheuu 30, v Kokirinoi 10, v bari 3 – skupaj 83 [=] [Opazka: Ima listine o pridobljeni zemlji.]

48. Nikola Lanušić – 40 let, 5 otrok (moški), 2 ženski; zemlje ima 60, enako v Strazistu 30, v polu pod hišo 60, bare liuade 10, v Resniku 10, na medi Bruanskoj 10 – skupaj 180 [=]

49. Jovan Brujća – 30 let, brat Vučko – 28 let, 3 otroci (moški), 8 žensk; zemlje ima 10, prav tam 4, v Gubauczu Poliu 30, v Tupali 40, v Smecauu 30, v Basichinichi 4, v barah liuade 10 – skupaj 120 [! – 128]

50. Radivoj Žutić – 40 let, brat Zaviša – 30 let, 4 otroci (moški), 8 žensk; pod sabo ima zemljo Comuniter (skupno izkoriščana zemlja) 140, enako v Resniku 3, Vise Caternie 8, v bari Liuade 8 – skupaj 159 [=]

51. Jovan Seganović – 30 let, 3 otroci (moški), 2 ženski; zemlje ima 10, v uodenoj glau 20, v Smichauu 10, v bari liuade 5 – skupaj 45 [=]

52. Zastavnik Stipan Sovjil – 46 let, 4 otroci (moški), 5 žensk; zemlje ima 30, enako v Gardachischu 5, v Gubaucha Poliu 10, v Kianih pri Potoga 6, v bary Liuade 30, v Kokorini 2 – skupaj 83 [=]

53. Vukovoj Jelačić – 30 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje pod hišo ima 30, enako v Gubacha Poliu 10, enako v Barach liuade 10, v poliu 20 – skupaj 70 [=]

54. Jovan Desić – 30 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 70, enako v Smeceuu 30, v poliu 10, v bari liuade 7 – skupaj 117 [=]

55. Ostoja Dragišić – 40 let, brat Vučen – 20 let, 5 otrok (moški), 1 ženska; zemlje ima 20, enako v tupalih 20, v Osmecheuu 20 – skupaj 60 [=]

56. Radivoj Desić – 30 let, 3 otroci (moški), 2 ženski; zemlje ima 50, enako v Smechauu 20, v bari liuade 5 – skupaj 75 [=]

57. David Petrović – 30 let, bratranca Radovan – 26 let in Nikola – 18 let, 2 otroka (moški), 8 žensk; zemlje ima 70, v Gubaucha Polia 120,

v Kokirinoi 5, v barij 30 – skupaj 270 [! – 225]
[Opazka: Ima listine o pridobljeni zemlji.]

58. Vuk Kovač – 60 let, 3 otroci (moški), 2 ženski; zemlje ima 4, enako v Gubaucha poliu 20, v Tupalih 15, v Liubauichia 10, v Smecheuu 10, v glauichi Bukarichinom 5, v Tupelik 8 – skupaj 72 [=]

59. Andre Kokotović – 70 let, ima tri sinove, Petar – 35 let, Gajo – 28 let, Vuk – 21 let, 5 otrok (moški), 8 žensk; zemlje ima že 30, enako pod glauichom bukarichinom 10, v Gubaucha poliu 17, v Smecheuu 25, pri Debeloga liuade 7, v barah liuade 7, v liubouichiu 6, v Resniku 10 – skupaj 92 [! – 112]

60. Vujasin Merdal – 70 let, sinovi Radjen – 40 let, Robman – 36 let, Radovan – 30 let, Jajro – 23 let, Stipan – 18 let, Radjenov sin Todor – 19 let, 7 otrok (moški), 15 žensk; zemlje ima že 40, v Tomichica Gaiu 50, v Gubaucha poliu 40, v Tupalih 60, v Resniku 6, v Jasenaru 15, v barah 30, v Tarsou doliu 30, v Poleuine Gmaini 100 – skupaj 361 [=]

61. Marko Zubović – 50 let, ima dva brata, starejši brat Janko – 53 let, Vučen – 47 let, sinovi Radoje – 30 let, Milašin – 28 let, Radan – 25 let, Đuro – 20 let, Jovan – 18 let, 5 otrok (moški), 20 žensk; zemlje ima že 70, enako za vodine glaiu 70, v Gubaucha poliu 50, v poliu Senecheuu 150, v bare liuade 30, v Resniku liuade 30 – skupaj 260 [! – 400]

62. Stojak Dragišić – 40 let, brat Save – 35 let, Stojakov sin Jovan – 16 let, 1 otrok (moški), 2 ženski; zemlje ima že 10, enako v vodenoj glaiu 10, v Tupalih 13, v Gubaucza poliu 10, v Tomichicha gaia 10, v Smecheuu 20 – skupaj 78 [! – 73]

63. Petko Rađenović – 30 let, brat Perica – 20 let, posinovljenec Toma – 20 let, bratranci Radulko – 20 let, Mileta – 18 let, Blagoje – 16 let, 5 otrok (moški), 8 žensk; zemlje ima 70, enako v bari liuade 12, v Otochi 10, v verbichi 15 – skupaj 107 [=]

64. Jovan Čalić – 80 let, dva sinova, [...] – 20 let, Ilija – 17 let, 7 žensk; zemlje ima 10, enako v tupali 5, v Smecheuu 10 – skupaj 25 [=]

65. Vujo Čalić – 50 let, sin Jovan – 18 let, Pavel – 16 let, 1 otrok (moški), 2 ženski; zemlje

ima 3, enako v Tupali 30, v dubaucha poliu 10, v vodenom dolu 3, v [...] 2, v bari liuade 7 – skupaj 55 [=]

66. Marko Vučinić – 30 let, brat Janko – 26 let, Sava – 20 let, 3 otroci (moški), 5 žensk; zemlje ima že 10, enako v Tupalih 5, v Gubacu poliu 3, v Lipouoi glaniczi 4, v Silienachi 4, v Smecheuu 10, v baraz 7 – skupaj 43 [=]

67. Bogdan Segan – 30 let, sin Nikola – 20 let, 2 otroka (moški), 42 žensk; zemlje pod sabo ima 10, enako za runiauom glauiczom 30, pri Basini 10, v Jasenaru 5, v Gubaucha poliu 3, v Baraz liuade 8, v Smecheuu 20 – skupaj 86 [=]

68. Ilija Oragišić – 30 let, 1 otrok (moški), 2 ženski; zemljo ima v tupalih 13, enako v Vodenoi glaiu 7, v turouom dolu 15 – skupaj 35 [=]

69. Ivan Stojisavljić – 46 let, sin Mile – 17 let, 1 otrok (moški), 1 ženska; zemlje ima 20, enako vise hiše 6, v dolu [...] bare kozagine 7, v uerhu omishe 20, v Zrenouchu 11, v preuy 14, v poliu [?], bare liuade 5 – skupaj 88 [! – 83, na enem mestu ni razvidno koliko zemlje ima, tako da je možno, da je pravilen skupni seštevek]

70. Jovan Uzelać – 48 let, sinova Marko – 23 let in Jakov – 18 let, 2 otroka (moški), 6 žensk; zemlje ima že 30, enako v Lukauczu 26, v barah luke 14, v polani pri Vernicheua 17, v stikadi 2, bare liuade 8, pri hiši Kercheuine 2 – skupaj 167 [! – 99]

71. Bogoje Jelačić – 30 let, ima štiri brate, starejši brat Cujo – 50 let, Savan – 28 let, Miloš – 23 let, Radoš – 20 let, 13 otrok (moških), 10 žensk; zemlje ima 70, enako v Gubaucza poliu 50, v Richichah 30, v Pereui 4, v Liuade v barah 15, v Kkirinoi liuade 10 – skupaj 179 [=]

72. Bomeštar Ivan Ivezić – 58 let, sinovi Miho – 30 let, Petar – 26 let, Filip – 20 let, Ivan – 16 let, 4 otroci (moški), 6 žensk; zemljo ima Communiter (skupno izkoriščana zemlja) 160, enako v bari liuade 15 – skupaj (?) [! – 175]
[Opazka: Ima listine.]

73. Mihajlo Vučinić – 30 let, brat Stanko – 20 let, 3 ženske; zemljo ima Communiter (skupno izkoriščana zemlja) pri hiši 50, enako v barah liuade 3 – skupaj 53 [=]

74. Damjan Cvitković – 40 let, sin Mihajlo – 16 let, 1 otrok (moški), 6 žensk; *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 150 – skupaj (?) [! – 150]

75. Milić Poplasen – 56 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; pod hišo ima 120, enako v *Glogouu* 20, v *labusouom Kuchischiu* 20, *bara* v *Kauerchi* 3 – skupaj 163 [=]

76. Radonja Kovčarević – 36 let, 1 otrok (moški), 6 žensk; zemljo ima v *poliu* 50, enako v *barah liuade* 3 – skupaj 53 [=]

77. Milojin Bulaja – 50 let, 2 ženski; pod hišo ima zemlje 50, enako v *barah* v *luhi* 40, pod hišo 140, v *Glogouom* 20, v *bari liuade* 4 – skupaj 254 [=]

78. Desetnik Vuk Gaćeša – 38 let, starejši brat *Savan* – 40 let, brat *Vukosav* – 30 let, *Vukova sinova Stojan* – 24 let in *Stojak* – 22 let, *Savanov sin Ostoja* – 20 let, 5 otrok (moški), 7 žensk; zemlje ima že 8, enako *Staro Kuchische* 50, v *Lukah bare* 93, pod gradom 20, v *grabu* 12, v *Subaucza poliu* 12, v *Slogoiui* 15, v *Vrachih* 10, v *mihi* [...] 40, v *bari liuade* 10, *bar* [...] *vrahe* 20 – skupaj 170 [! – 290]

79. Gvozden Gaćeša – 50 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 8, enako v *Smeceuu* 10, v *Lukah* pod *Vrachich* 60, v *Jououu* 5, v *uerbici* 8 – skupaj 91 [=]

80. Pantelija Adamović – 70 let, brat *Branislav* – 60 let, *Pantelijev sin Mitar* – 20 let, 4 otroci (moški), 6 žensk; pod sabo ima zemlje 10, enako v *Vrachih* 6, v *Lukah* 4, za hišo *uiola* 2, pri *Mlina* 5, v *Prisichi kerceuine* 4, v *Glogouom* 5, v *bari liuade* 2 – skupaj 38 [=]

81. Ostoja Dragoracić – 30 let, sinova *Stanko* – 17 let, *Filip* – 16 let, 4 otroci (moški), 4 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 60, enako v *bare liuade* 10 – skupaj 70 [=]

82. Simo Utišanović – 30 let, brat *Radojča* – 18 let, 1 otrok (moški), 6 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 120, enako v *Kokirinoi* 15, *liuade* v *bari* 10 – skupaj 145 [=]

83. Janko Sanader – 50 let, sin *Vojin* – 17 let, 6 otrok (moški), [?] žensk; zemlje ima že 3, enako v *Lakah* 30, v *glogouom* 20, v *bari*

liuade 5, v *Milinoi liuade* 20, v *Kokirinoi* 3 – skupaj 81 [=]

84. Vučen Dragosavac – 28 let, 4 otroci (moški), 5 žensk; zemlje ima 20, enako v *vodenoj glaui* 20, v *liubosuriu* 3, pod *bukarichinom glauichom* 5, v *liubouichiu* 4, v *Smeceuu* 3, v *bari liuade* 5 – skupaj 60 [=]

85. Stanko Jakšić – 30 let, 2 otroka (moški), 2 ženski; zemlje ima 15, enako pod *Stazom* 13, pri *Ponora* 13, pod *Kekirinom* 30, v *Srichhoricku* 20, v *Glogouom* 15, v *bari liuade* 5, v *glogouom* 4 – skupaj 109 [! – 115]

86. Petar Ceranić – 30 let, starejši brat *Mihat* – 40 let, 5 otrok (moški), 5 žensk; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 130, enako v *bari liuade* 5, v *Planini Kecheuine* 10, na *Gmanij* 10 – skupaj 260 [! – 155]

87. Stanko Stanisavljić – 60 let, sin *Petar* – 20 let, 1 otrok (moški), 5 žensk; zemlje ima 10, enako v *luki* 7, v *Poliu* pod *Kokirine* 20, v *Glagouom* 5, v *barach liuade* 8 – skupaj 50 [=]

88. Stanoje Đekić – 40 let, brat *Bile* – 30 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 25, enako v *lukah* 50, v *Glogouom* 10, v *Vrachih* 15, v *bari liuade* 13 – skupaj 113 [=]

89. Grubiša Kesić – 36 let, brat *Radovan* – 30 let, 5 otrok (moški), 8 žensk; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 150 – skupaj (?) [! – 150]

90. Ivan Bobić – 30 let, starejši stric *Radojče* – 50 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 10 – skupaj (?) [! – 10]

91. Nikola Mamuzić – 20 let, brat *Petar* – 19 let, 2 otroka (moški), 3 ženske; zemlje ima že 60, enako v *Gubaucza poliu* 20, spet pod hišo 20, v *bari liuade* 2 – skupaj 102 [=]

92. Radovan Cvetković – 60 let, brata *Marčeta* – 30 in *Radivoj* – 26 let, 8 otrok (moški), 8 žensk; zemlje ima že 60, enako v *lukah* 60, v *Glogouom* 20, v *Kokirinoi* 5, pod *Kokirinom* 10, v *bari liuade* 13 – skupaj 168 [=]

93. Vučko Miluš – 36 let, brata *Sava* – 30 let in *Radosav* – 23 let, 3 otroci (moški), 6 žensk; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 100, enako v *barah liuade* 13 – skupaj (?) [! – 113]

94. Radak Trbuhović – 30 let, brat Stanoje – 23 let in Pasanči Ivan – 30 let, 5 otrok (moški), 7 žensk; zemlje ima 40, enako v *luchi* 40, v *Planini* 20, v *bari liuade* 13 – skupaj 113 [=]

95. Milan Dukić – 30 let, brata Radovan – 25 let in Nikola – 20 let, 3 otroci (moški), 1 ženska; zemljo ima *umrecheuu Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 50, enako v *glogouom* 20 – skupaj 70 [=]

96. Miha Đekić – 30 let, brata Milan – 20 let in Mitar – 16 let, 2 otroka (moški), 7 žensk; zemlje ima 80, enako v *bari liuade* 2 – skupaj 82 [=] *Dessen brueder einer ist gestorben, der aber ist in die türkhey [... ...]* (En njegov brat je mrtev, ali pa je v Turčiji...)

97. Blagoje Komljanjić – 25 let, 1 otrok (moški), 1 ženska; zemlje ima 6, enako v *Lukah* 16, v *Kokirinoi* 5, v *Glugouom Liuade* 5, *Vise bukoia* 5, v *bari* ½ – skupaj 37 [! – 37 ½]

98. Petar Grbić – 60 let, sin Stojan – 30 let, 5 otrok (moški), 8 žensk; zemlje ima že 9, enako pod *Krskoue Lokue* 60, enako v *uuchi poliu* 60, v *Cerouih Dolchih* 6, v *poliu urie* 2, v *barah liuade* 4 – skupaj 141 [=]

99. Vučen Burnović – 26 let, 3 ženske; zemlje ima že 15, enako v *Lucki* 20, v *Glogouom* 10, *vise tochaka* 4, v *Poliu* 15 – skupaj 64 [=]

100. Gvozden Sanader – 60 let, sinova Grujića – 30 let in Jerko – 19 let, 5 žensk; pod sabo ima zemlje 60, enako v *uchai poliu* 4, za hišo 7, v *barah suih* 3 – skupaj 74 [=]

101. Ilija Mihoković – 30 let, posinovljenci Jovan – 26 let, Jovica – 20 let, 5 otrok (moški), 8 žensk; zemlje ima 40, enako v *Lukah* 25, v *Kokirinoi* 6, v *Dolonih* 8, *Vise tocaka* 20, v *bari liuade* 8 – skupaj 102 [! – 107]

102. Zaviša Dukić – 30 let, ima dva brata, Stanoje – 26 let in Vuk – 19 let, 7 otrok (moški), 9 žensk; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 90, enako v *Resniku* 7, v *Smezeuu* 10, v *barah liuade* 6, v *Cernouczu* 5 – skupaj 118 [=]

103. Radosav Kobiljanin – 60 let, ima štiri brate, Vukosav – 30 let, Radovan – 26 let, Milovan – 18 let, 4 otroci (moški), 6 žensk; zemlje ima že 20, enako pri *gruba voda* 37, pri *uucie Jame* 70, v *Glogouom* 40, v *Ogredinah* 30,

v *ucoi* 10, nize *Terzine* hiše 30, v *cerdecu* hiše 15, v *bari liuade* 20 – skupaj 267 [! – 272]

104. Nikola Končar – 25 let, brat Marko – 18 let, 4 ženske; zemlje ima 30, enako v *lukah* in v *Vrachih* 30, za *bare* 10, v *burah liuade* 3 – skupaj 73 [=]

105. Jovan Sanader – 36 let, starejši brat Marjan – 60 let, posinovljenec Juraj – 20 let, Jovanov sin Janjat – 18 let, 1 otrok (moški), 5 žensk; zemljo že ima *communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 60, enako v *milinoi gori* 10, v *bari liuade* 4, v *Glogouom* 10 – skupaj 84 [=]

106. Blagoje Sladojević – 40 let, sina Stojan – 18 let in Mihovilo – 16 let, 4 otroci (moški), 4 ženske; zemljo ima *communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 110, enako v *bari liuade* 5, v *Glogouom* 5, v *liscu* 4 – skupaj 124 [=]

107. Sava Stanisavljić – 40 let, brata Tadija – 30 let in Vučen – 20 let, 5 otrok (moški), 7 žensk; zemlje ima 25, enako v *luki* 80, v *Glogouom* 5, v *bari liuade* 13, pod *Kokirine* 15 – skupaj 138 [=]

108. Stojan Prisika – 30 let, sin Mitar – 18 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 50, enako za *Porkulabovo* hišo 8, pod *Velebita* 2, prav tam 8, v *Kokirinoi* 6, *vise Popine* 5 – skupaj 79 [=]

109. Pavel Ketmanović – 25 let, starejši brat Milivoj – 30 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima 30, enako na *Starom kuchiscu* 30, v *lukij* pod *uelebitom* 15, v *Glagouom* 10, v *Smoceu* 30, pod *Kokirinom* 2, enako v *barah liuade* 1 – skupaj 118 [=]

110. Marko Jakšić – 33 let, brat Vujasin – 28 let, 3 otroci (moški), 6 žensk; zemlje ima že 25, enako pod *Velebitom* 40, na *glogouom* 20, pri *Jezera* 10, v *bari liuade* 4, pod *Kokirinom* 15 – skupaj 114 [=]

111. Staniša Vučković – 43 let, 4 otroci (moški), 3 ženske; zemljo ima *Communiter* (skupno izkoriščana zemlja) 60, enako v *barah liuade* 6 – skupaj (?) [! – 66]

112. Todor Bukaničić – 30 let, bratje Trifun – 29 let, Milan – 20 let, Radosav – 18 let, 7 žensk; zemlje že ima 50, enako v *Gubaucza Poliu* 30, enako za *uodom* 2 – skupaj 82 [=]

113. Janko Božić – 58 let, brat Marko – 50 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; zemlje že ima

50, enako v *Kokirinoi* 15, v *Kokirinoi* 8 – skupaj 63 [! – 73]

114. Pop Trifun Kovačević – 46 let, 4 otroci (moški), 4 ženske; že ima 100, enako bare *cerkoune* 30, *Cerkoune* 300, v bare *liuade* 100 – skupaj 530 [=]

115. Jure Sikić – 50 let, sinova Stipan – 30 let, Miho – 20 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje že ima 70, enako v *bara liuade* 7 – skupaj 77 [=]

116. Ivica Vučković – 30 let, 2 otroka (moški), 4 ženske; zemlje ima 110, enako v *barah liuade* 10 – skupaj 120 [=] [Opazka: Ima listine.]

117. Knez Radosav Surlić – 50 let, sin Petar – 20 let, posinovljenca Prodan – 20 let in Miloš – 19 let, 6 žensk; zemlje že ima 90, enako v *barah liuade* *ato Pocasbine* (počasbina) 30, *liuade* v *barah* 30 – skupaj 150 [=]

118. Mihajlo Bukarica – 30 let, brat Jovica – 29 let, 4 otroci (moški), 7 žensk; zemlje že ima 50, enako v *barah liuade* 4 – skupaj (?) [! – 54] [Opazka: Ima dekret o pridobljeni zemlji.]

119. Petko Basta – 24 let, brat Stanko – 18 let, posinovljenec Miladin – 16 let, 3 otroci (moški), 6 žensk; zemlje pod sabo ima 120, enako v *barah liuade* 12, enako v *vodenem poliu* ½ – skupaj (?) [! – 132 ½] [Opazka: Ima listine.]

120. Radojće Rusnovoj – 40 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje že ima 40, enako v *Subaucza polia* 100, v *bari liuade* 4 – skupaj 144 [=]

121. Vučić Susa – 30 let, starejši brat Vuk – 40 let, brat Vujasin – 28 let, 8 otrok (moški), 11 žensk; zemlje ima 150, enako v *Verbici* 3, v *barah liuade* 16, v *liubouichiu* 6 – skupaj 125 [! – 175]

122. Kojo Pavković – 30 let, 3 otroci (moški), 3 ženske; zemlje že ima 50, enako v *barah liuade* 5 – skupaj 55 [=]

123. Milan Cvijanović – 30 let, 2 otroka (moški), 2 ženski; zemlje ima 110, enako *Kercheuine* 6, v *barah liuade* 10 – skupaj 126 [=]

124. Maksim Krivokuća – 36 let, 1 otrok (moški), 5 žensk; zemlje ima 80, enako v *barah liuade* 8, v *Lukauchih* 6 – skupaj 94 [=]

125. Marko Ivanišević – 40 let, brat Anton – 30 let, 4 otroci (moški), 3 ženske; zemlje ima 15, enako v *Verbichi planina* 30, v *ubarah liuade* 10 ½ – skupaj 55 [! – 55 ½]

126. Ivan Ivkovića – 40 let, 2 otroka (moški), 2 ženski; zemlje ima 50, enako v *barah liuade* 5 – skupaj 55 [=]

127. Jovan Čalić – 40 let, 1 otrok (moški), 5 žensk; pod sabo ima zemlje 70, enako v *barah liuade* 5, v *Resniku* 5 – skupaj 80 [=]

128. Radosav Banjanin – 45 let, sin Radoje – 17 let, 1 otrok (moški), 4 ženske; zemlje ima 60, enako v *barah liuade* 6, v *Subaue Zapolie* 15 – skupaj 81 [=]

129. Mihajlo Dukić – 30 let, oče Stojan – 60 let, Stojanovi sinovi Mitar – 28 let, Ivan – 23 let, Radosav – 18 let, Simo – 16 let, 6 otrok (moški), 6 žensk; pod sabo ima zemlje 110, enako v *barah liuade* 13, v *Smecouu* 100 – skupaj 223 [=]

130. Mihajlo Oljerović – 30 let, brat Toma – 20 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; zemlje ima 50, enako v *bari liuade* 8, v *liubouicziu* 20, pri *cerkue* v *Stikadi* 9 – skupaj 87 [=]

131. Luka Kosanović – 54 let, sin Sava – 20 let, 3 otroci (moški), 2 ženski; zemlje že ima 90, enako v *barah liuade* 7 – skupaj 97 [=]

132. Jovan Žutić – 58 let, sin Vuk – 26 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; zemlje ima 70, enako v *barah liuade* 7, v *grabouom klanczu* 2, v *Liubouichiu* 6 – skupaj 85 [=]

133. Đuro Lončarević – 38 let, starejši brat Simo – 40 let, 7 otrok (moški), 5 žensk; zemlje ima 130, enako v *bari liuade* 12, v *Stikadi* 13, v *Kercheuini* pod vodom 10 – skupaj 165 [=]

134. Mirosav Agbabić – 28 let, bratje Mitar – 24 let, Ilija – 20 let, Radota – 18 let, Božo – 16 let, 1 otrok (moški), 6 žensk; zemlje ima 130, enako v *bari liuade* 10, v *Turouom dolu* 20, v *Gubaucha Poliu* 10, v *Smeceuu* 30, v *Smeceuu* pri *Dola loga luga* 20 – skupaj 220 [=]

135. Desetnik Ivan Duperović – 40 let, starejši brat Luka – 50 let, brat Vukodrag – 30 let, 11 otrok (moški), 11 žensk; zemlje ima 90, enako [...] 10, v *lukauchich* za uodom 30, v *Resniku* 4, okoli hiše 7, v *bari liuade* 20 – skupaj 171 [! – 161]

136. Petar Dosenović – 50 let, 4 otroci (moški), 3 ženske; zemlje že ima 100, enako v bari liuade 3 – skupaj 103 [=]

137. Miloš Zubović – 30 let, ima šest bratov, Mihajlo – 20 let, Bajo – 19 let, Jovan – 16 let, 12 otrok (moški), 9 žensk; zemlje ima 50, enako v bari liuade 11, v Resniku 2, Kerceuine 40 – skupaj 93 [! – 103]

138. Ilija Matjević – 30 let, starejši brat Petar – 40 let, brat Miliša – 25 let, brat Nikola – 20 let, 7 otrok (moški), 8 žensk; pod sabo ima zemlje 30, enako v barah liuade 10, v Stikacz 30, pri Planine tremzyne 8, v Lukauchik 10, v Luibouiczui 6, v vodenoj glaui 34, v Turouom Dolu 30, v Tuieuom Selischiu 14, pri grebia v Stikadi 7, prav tam 5 – skupaj 256 [! – 184]

139. Toma Radašović – 50 let, posinovljenec Ivan – 20 let, 1 otrok (moški), 4 ženske; pod sabo ima zemlje 20 – skupaj (?) [! – 20]

140. Vdova Cuita pokojnega Stanoja Vručinića, ima sina Luko – 10 let, 1 ženska; zemlje ima 20, enako pod lipouom glauichom 3, v gubaucza poliu 20, v barah liuade 5, v Smeceuu 5 – skupaj 34 [! – 53]

141. Vuk Vručinić – 28 let, 2 otroka (moški), 3 ženske; pod sabo ima zemlje 1, enako v Smeceuu 5 – skupaj 6 [=]

142. Ivan Momčilović – 40 let, sin Andrija – 16 let, 4 otroci (moški), 6 žensk; zemlje ima 30, enako v polia prima hiši 28, v Glogouom 22, prav tam 10, v lukah pod uelebita 10, prav tam 20, prav tam 20, vise mlina Porkulaba 10, v barah liuade 15, pod velebitom 10, v Kokirinom 5, v poliu pod kokirine 30 – skupaj 200 [! – 210]

143. Ilija Nanić – 60 let, brat Radoje – 40 let, posinovljenec Cujo – 20 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; pod sabo ima zemlje aliti hišo 3, enako v omsichi 30 – skupaj 33 [=], Soll hatt 80 strickh (Moral bi imeti 80 štrikov.)

144. Milan Mihoković – 40 let, 2 otroka (moški), 5 žensk; pod hišo ima zemlje 50, enako v lukeh pod velebita 40, v Glogouom 10, vise Tocka 20, prav tam liuade 20, v Kokirinoi 10, v poliu pod kokirine 20, kercheuine v grabu 10, v poliu bare 18 – skupaj 188 [! – 198]

145. Aleksa Dragišić – 40 let, brata Kojo – 29 let in Vučen – 23 let, 2 otroka (moški),

1 ženska; pod hišo ima zemlje 5, enako na starom kuchiscu 30, v lukah pod velebitom 29, v Gubaucha Poliu 20, v Planini liuade 2, pri otuce luka 4, v omsichi 6 – skupaj 76 [! – 96]

(Brez zaporedne številke) Radosav Dobać – 30 let, brat Radojća – 26 let, 4 ženske; pod hišo ima zemlje 30, enako v lukah pod velebitom 20, prav tam 20, v Smeceuu 30, v Planini liuade 20, v liscu 10 – skupaj 130 [=]

147. David Hrelić – 50 let, 1 otrok (moški), 1 ženska; pod hišo ima zemlje 30, enako v lukah pod velebitom 30, v barah liuade 2 – skupaj 62 [=] [Opazka: Ima dekret o pridobljeni zemlji.]

148. Jure Panjević – 23 let, 3 ženske; pod hišo ima zemljo Communiter (skupno izkoriščana zemlja) 30 – skupaj (?) [! – 30]

149. Miloš Konta – 36 let, sin Grgur – 17 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; pod sabo ima zemljo aliti pod hišo 60, enako v Smeceuu 30, v barah liuade 6 – skupaj 96 [=]

150. Vuk Žeželj – 20 let, 2 otroka (moški), 1 ženska; pod sabo ima zemljo aliti pod hišo 10 – skupaj (?) [! – 10]

151. Savan Baljanin – 20 let, brat Ilija – 17 let, 3 otroci (moški), 3 ženske; zemlje ima 10, enako v Glogouom 5, v lukas 10, v Kokirinoi 2, v barah liuade 12 – skupaj 34 [! – 39]

152. Rade Medaković – 17 let, brat Petar – 16 let, 2 otroka (moški), brez žensk; zemlje ima pod hišo 60, enako v lukah pod velebitom 26, v vrachih 6, v Kokirinoi 10, v Glogouom 10, bere 10, za Zapisnike 10 – skupaj 132 [=]

153. Jovan Bulajić – 30 let, 1 otrok (moški), 3 ženske (3 - ?); zemlje ima pod Gubaucza poliu 30, enako v barah liuade 2 – skupaj 32 [=]

154. Juriša Dobać – 30 let, brat Radivoj – 28 let, 5 otrok (moški), 9 žensk; zemlje ima Z. 30, enako v lukah 50, v Polia 20, v Kokirinoi 10, v dolouich 10, v Milnoi gori 10, vise tocaka 20 – skupaj 150 [=]

155. Miloš Jerković – 30 let, 3 otroci (moški), 4 ženske; zemlje ima že pod 40, enako v luchi 20, v Kokirinoi 6, Kercheuine 8, v barah liuade 3, v Turouom dolu 10 – skupaj 87 [=]

156. Rade Kalundija – 30 let, brat Jovan – 20 let, 1 otrok (moški), 2 ženski; zemlje ima z. 50, enako v Kokirinoi 2 – skupaj 52 [=]

156. [!] Vasilij Rusnov – 50 let, sin Ilija – 17 let, 3 otroci (moški), 3 ženske; pod sabo ima zemlje 50, enako *Kercheuine* 10 – skupaj 60 [=]

157. Lazo Radić – 20 let, 2 ženski; pod hišo ima zemlje 6, enako *Kercheuine* 3 – skupaj 9 [=]

158. Vukosav Sovžil – 30 let, posinovljenec Todor – 16 let, bratranec Marko – 43 let, 3 otroci (moški), 5 žensk; pod hišo ima zemlje 200, enako v *richicah liuade* 200, v *Kokirinoi liuade* 10, *barah liuade* 15 – skupaj 225 [! – 425]

Pritličje hiše Gvozdena Berlinića je zapuščeno [?]. Sava Ljubović in Ilija Ljubović sta odšla k Turkom: [...] hiša [?] in zemlja je zapuščena.

Mile Gickić je prav tako zapustil [?] svojo hišo.

2. ANALIZA IN SINTEZA VIROV

2.1 ANALIZA IN SINTEZA VIRA POPISANI U GRACHACHU PRES ZEMLJACHI 1712 (POPISANI BREZZEMLJAKI V GRAČACU LETA 1712)

V tem viru so popisane družine oziroma osebe, ki nimajo lastnine nad nobeno zemljo, a kljub temu živijo v kapetaniji Gračac. Takih družin je 38. Teh 38 družin zajema skupaj 292 (100 %) oseb, od tega je 150 oseb moškega spola (51,4 %) in 142 oseb ženskega spola (48,6 %). Moški spol številčno prevladuje.

Od vseh prebivalcev brez zemlje jih je 72 (24,7 %) moškega spola, starih šestnajst ali več let. Izjemoma sem k tem 72 možem prišel še enega štirinajstletnika, ki je v popisu naveden kot glavar družine, kljub temu da ima starejšega brata; dopuščam možnost, da je prišlo do napake v popisu ali da obstaja kakšen drug vzrok. Vsi starejši od šestnajst let so se šteli za puškarje, može, ki so smeli nositi orožje in opravljati vse svoje vojaške dolžnosti. Fant je tako s svojimi šestnajstimi leti postal mož. To je razvidno tako, da so vsi, stari šestnajst let ali več, navedeni v popisu z osebnim imenom in številom let, kar je popisovalcem nudilo točen vpogled v število mož, ustreznih za službo v Vojni krajini. Seveda so obstajale tudi izjeme,

ko so bili za puškarje všteti tudi fantje, mlajši od šestnajst let.¹⁶ Glavarji družine so navedeni v popisu z imenom in priimkom, razen v primeru, ko prevzamejo vlogo glavarja družine ženske. V tem primeru so le-te v popisu navedene brez imena in zgolj kot vdove z imenom in priimkom svojega pokojnega moža. V popisu so navedene tudi družinske vezi med polnoletnimi moškimi, kot so oče (*otacz* itn.), brat (*brat, brati, brat Starij* itn. – v primeru, kadar je prevzel vlogo glave družine mlajši brat), sin (*sin, sini, Sinou* itn.), posinovljenec (*Sinouacz, Sinouaczi* itn.) in v enem primeru celo zet (*zetu*). V popisu so posebej navedeni tudi otroci, a le tisti moškega spola. To so otroci oziroma fantje, stari od nič do šestnajst let. Teh je bilo od vseh prebivalcev brez zemlje 78 (26,7 %). Razmerje v odstotkih med številom polnoletnih in mladoletnih oseb moškega spola je 48 % proti 52 % v korist mladoletnih, kar kaže na to, da je bil delež mlade populacije ogromen, žal pa ta podatek ne more biti popolnoma reprezentativen, saj ženske v popisu niso zabeležene z leti.

Ženske so namreč v popisu navedene samo s številom, koliko jih je, zato iz popisa ni razvidno, koliko so stare, niti v kakšnih družinskih vezeh so medsebojno in z moškimi v njihovih družinah. Ne da se razbrati, ali so žene, sestre, hčere ali drugo. Ta podatek pa nam nakazuje, da so takrat poznali izključno patriarhalno obliko družine in družbe, kjer je imel moški najvidnejšo vlogo v družini in v družbi. Iz popisa je razvidno, da so ženske v družinah marsikdaj številčno dominirale, kar se recimo vidi na primeru *Antona Bulića – 50 let, tri leta je od tega, da je prišel iz Klina iz principoue zemlje, 1 otrok (moški), 6 žensk*, kjer je bilo od osmih družinskih članov kar šest žensk; ali na primeru *Pavla Segojevića (Stari Vlah) – 60 let, zet Ivan – 30 let, 6 žensk*, kjer je bilo prav tako od osmih družinskih članov šest žensk. Vzrok temu bi lahko bila smrt ostalih moških družinskih članov zaradi bolezni, lahko pa tudi zaradi padlih mož v boju, ali pa iz najpreprostejšega razloga, ker so se v teh družinah rojevale povečini ženske.

	Prišleki iz Osmanskega imperija	Prišleki s področja Stari Vlah	Prišleki s področja Kotara	Prišleki s področja Knina	Ni podatkov, od kod so prišli
GRAČAC/38	10	8	6	4	10
100 %	26,3 %	21,1 %	15,8 %	10,5 %	26,3 %

Tabela 1: Migracijski tok družin brez lastnine nad zemljo v kapetaniji Gračac

Vzorec primerov je premajhen, da bi lahko prišli do gotovih zaključkov.

Popis za osebe brez lastnine nad zemljo nam postreže tudi s podatki o njihovem krajevnem izvoru (seveda ne za vse). Tako lahko recimo razberemo, da je deset družin, tj. 26,3 % vseh družin brez zemlje, ali vsaj njihovih posamičnih članov prišlo na območje kapetanije Gračac z ozemlja Osmanskega imperija. Osem družin (21,1 %) je prišlo iz kadiluka Stari Vlah (področje jugovzhodno od Beograda – gornji tok rek Studenica, Moravica in Rzava), ta predpostavka je zelo verjetna, saj so se mnoge družine s področja Stari Vlah pridružile t. i. veliki selitvi Srbov na Madžarsko leta 1690. Del teh Starih Vlahov se najverjetneje ni pridružil izseljencem na Madžarsko, temveč je odšel v Liko.¹⁷ Tu pride do zanimivega pojava: kar štirje primeri glavarjev družin v popisu, označeni z oznako *Stari Vlah*, so zelo mladi (*Mikula Oljerović – 20 let, Ivan Vostarenić – 20 let, Simeon Pavelić – 14 let in Todor Čalić – 20 let*). Ti so verjetno prišli na to območje v kasnejšem obdobju, ali pa so naziv *Stari Vlah* obdržali po svojih prednikih. O tem je govoril tudi Karl Kaser v delu *Slobodan seljak i vojnik; Rana krajiška društva (1545–1754) I.. Šest družin (15,8 %) je prišlo iz področja Kotara (območje v severni Dalmaciji med Bukovico na severovzhodu, Krko in Prokljanskim jezerom na jugovzhodu, Biogradskim in Zadarskim primorjem na jugozahodu ter Podgorskim kanalom in Novigradskim primorjem na severozahodu).*¹⁸ Štiri družine (10,5 %) so prišle iz *Klina* in ali iz *Principoue* zemlje, kar verjetno pomeni, da so prišle iz Knina.¹⁹

Popis pa ni zelo izpoveden samo glede podatkov o krajevnem izvoru družin.

Dostikrat pove tudi, kdaj so ti prišleki prispeli na to območje. V nekaterih primerih so celo napisani podatki, da so isti ljudje že bili tukaj, odšli drugam in se ponovno vrnili. Ta podatek nam ponudi zanimivo informacijo, kako je potekal del migracij. Po vsej verjetnosti je oseba, ki je zapustila zemljo ter odšla drugam, šla iskat boljše pogoje za življenje, ker teh drugje ni našla, se je vrnila nazaj. To se posebej izpostavi v primerih, ko je oseba prešla iz osvobojenega krajiškega ozemlja na ozemlje Osmanskega imperija, a se je kasneje vrnila. Tak primer je bil recimo *Marko Blagojević – 28 let, bil je že tukaj, pa je odšel k Turkom in prišel spet nazaj, 1 otrok (moški), 4 ženske, ki pa ni bil edini. Za preostalih deset družin (26,3 %) popis ne postreže s podatki, od kod so prišle. Obstaja možnost, da so bile te družine na tem področju že dolgo, še v času, ko je bilo to ozemlje pod oblastjo Osmanskega imperija ali še dlje. Lahko pa se je zgodilo, da zaradi takšnih in drugačnih razlogov ljudje popisovalcem niso povedali, niso znali ali niso želeli dati podatkov, od kod so prišli.*

V popisu imamo dve družini brez zemlje, ki imata med svojimi člani največ oseb, in sicer petnajst. To sta družini Vukosava Bulaje in Marjana Herendasa. Petnajst oseb predstavlja 5,1 % vseh oseb, ki živijo v kapetaniji Gračac in nimajo zemlje. Ti dve družini pa predstavljata 5,3 % vseh družin brez zemlje, ki živijo v kapetaniji Gračac. V popisu obstaja tudi družina, ki jo tvori le en član, in sicer dvajsetletni Mikula Oljerović iz Starega Vlah, on sam predstavlja dobrega 0,3 % vseh prebivalcev v kapetaniji Gračac, ki nimajo zemlje. Drži pa, da je v tem primeru avtor prepisa dr. Karl Kaser označil svoj dvom o pravilnosti prepisa.

	0–5	5–10	10–15	15–20	Povprečna velikost družine
GRAČAC/38	4	25	7	2	7,7
100 %	10,5 %	65,8 %	18,4 %	5,3 %	

Tabela 2: Velikost družin brez lastnine nad zemljo v kapetaniji Gračac

Obstaja možnost, da je imel tudi Mikula Oljević družino. Povprečna velikost družin, ki niso imeli zemlje, je bila 7,7 oseb na družino.

2.2 ANALIZA IN SINTEZA VIRA POPISANA ZEMLJA IJ PUSKARI SKUPA SA OSTOLOM CELIADOM U GRACHACHU (POPISANA ZEMLJA IN PUŠKARJI SKUPAJ Z OSTALIMI PREBIVALCI V GRAČACU)

V tem viru so popisane družine oziroma osebe, ki so posedovale zemljo v kapetaniji Gračac. Takih družin je 158. Te družine tvori 1.705 oseb (100 %), od tega jih je 869 (51 %) moškega in 836 (49 %) ženskega spola. Razmerje med številom oseb moškega spola in številom oseb ženskega spola se ne razlikuje bistveno med tistimi, ki v kapetaniji Gračac posedujejo zemljo, in tistimi, ki zemlje nimajo. Moški spol tudi v tem primeru številčno prevladuje.

Popis pa ima tudi kar nekaj napak, na primer pri seštevkih celotne zemlje v posesti posamične družine, kar sem popravljaj že sproti v prevodu in upošteval pri skupnih seštevkih vseh zemljiških posesti. Kar 63 od 158 družin ima v popisu zapisan napačen seštevke celotne zemlje, ki jo ima posamična družina v posesti, kar predstavlja 39,9 % napačno zapisanih seštevkih zemlje. Napake se niso dogajale samo pri seštevku zemljiških posesti, temveč tudi pri zapisih zaporednih števil družin. Tako lahko v popisu zasledimo, da številki 27 sledi številka 29, ali da je za številko 145 družina brez zaporedne številke, a ji nato pravilno sledi številka 147, in da se številka 156 enkrat ponovi. Kljub temu se končna številka v popisu ujema s številom družin, ki

so posedovale zemljiško posest v kapetaniji Gračac. Problemi so se pojavljali tudi pri zapisih imen in priimkov oseb, saj so kdaj enaka imena in priimki napisani na več različnih načinov (Popović – Popouich, Popouicz itn.), prav tako so kraji, kjer so imeli ljudje zemljo, napisani na več različnih načinov (*Gubaucha poliu*, *Gubaca poliu*, *Gubaucheu poliu*, *Gubacza poliu*, *Gubacza poliu* itn.). Tudi zapisi enakih sorodstvenih vezi med polnoletnimi moškimi in glavo družine so velikokrat zapisani različno. Različnih zapisov enakih besed in pojmov je v popisu še veliko, izpostavil sem le nekaj pomembnejših. Takšne napake so se pojavljale tudi pri popisu ljudi brez zemljiške posesti v kapetaniji Gračac. Zakaj je do tega prihajalo, ni moč zagotovo trditi. Dejstvo pa je, da so popisovalci naredili popis v zelo kratkem roku in v hudi naglici, kar je najverjetneje vodilo do manjših in večjih napak. Tudi pri letih glavarjev družin sem opazil, da so velikokrat zaokrožena na okrogle številke (20, 30, 40, 50 itn.), kar nakazuje, da so glavarji družin sami sporočali svoja leta na nekje od nič do pet let gor ali dol, česar pa ne gre šteti kot napako popisovalcev.

Od vseh prebivalcev, ki imajo zemljiško posest, je 371 (21,8 %) takšnih, ki so starejši od šestnajst let in so lahko nosili orožje. Glavarji družine so tudi v tem delu popisa navedeni z imenom in priimkom, razen v primeru, ko prevzamejo vlogo glave družine ženske, potem so kot ženske v popisu navedene brez imena in zgolj kot vdove z imenom in priimkom svojega pokojnega moža. Fantov, mlajših od šestnajst let, je od vseh prebivalcev 498 (29,2 %), tako je razmerje v odstotkih med številom polnoletnih in številom mladoletnih

oseb moškega spola 42,7 % proti 57,3 % v korist mladoletnih.

Ženske so tudi tukaj popisane samo s številom, koliko jih je. Se pa je tudi pri družinah z zemljiško posestjo velikokrat zgodilo, da so v družini številčno dominirale ženske, kar lahko vidimo na primeru *Bogdana Segana* – 30 let, sin *Nikola* – 20 let, 2 otroka (moški), 42 žensk; zemlje pod sabo ima 10, enako za *runiauom glauiczom* 30, pri *Basini* 10, v *Jasenaru* 5, v *Gubaucha poliu* 3, v *Baraz liuade* 8, v *Smecheuu* 20 – skupaj 86 [=], kjer je bilo od 46 družinskih članov kar 42 žensk ter samo dva odrasla moška in dva mladoletna, kar pa se mi zdi precej neverjetno, zato dopuščam možnost, da je v popisu prišlo do napake. Kljub temu ta primer v številčni dominaciji žensk nad možmi ni bil osamljen. Za potrditev naj izpostavim verjetnejši primer *Sime Utišanovića* – 30 let, brat *Radojće* – 18 let, 1 otrok (moški), 6 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 120, enako v *Kokirinoi* 15, *liuade* v bari 10 – skupaj 145 [=], kjer je od devetih družinskih članov šest žensk, dva odrasla moška in eden mladoleten. Prav tako bi lahko bil tukaj vzrok enak tistemu, ki sem ga navedel že pri družinah brez zemljiške posesti.

Največja družina z zemljiško posestjo v kapetaniji Gračac je štela 46 oseb, za katero sem že izrazil svoj dvom, saj je od 46 oseb kar 42 žensk. A kljub temu 46 oseb predstavlja 2,7 % vseh oseb z zemljiško posestjo v Gračacu. Druga največja družina v Gračacu šteje 38 oseb in pri njej ni dvoma, da bi lahko v popisu prišlo do napake, saj je od 38 članov osem polnoletnih in deset mladoletnih oseb moškega spola in dvajset oseb ženskega spola, za nameček pa ima ta družina še dokaj veliko zemljiško posest (347 štrikov), kar za družino takšne velikosti ni bilo nenavadno. Za to družino je bilo v popisu zabeleženih tudi veliko sorodstvenih vezi. Glavar družine *Mirko Milušević* je bil star šestdeset let, imel je dva brata in dva sinova. Bratoma je bilo ime *Vujak* (50 let), ter *Milosav* (46 let). *Mirkova* sinova sta bila *Todor*, ki je imel šestintrideset let, in *Gvozden*, ki je prav tako imel šestintrideset

let. Tudi *Mirkova* brata sta imela sinove; *Vujak* enega, ki mu je bilo ime *Dragić* in je štel dvajset let, *Milosav* pa dva, in sicer *Maksima*, ki je bil star triindvajset let, in *Stipana*, ki jih je imel devetnajst. V družini je bilo še deset fantov, ki so bili mlajši od šestnajst let in za katere v popisu ni podatkov, v kakšnih sorodstvenih vezeh so bili z odraslimi možmi v družini. Verjetno so bili sinovi in vnuki polnoletnih moških ter žensk. Za ženske, kot je bila praksa v celotnem popisu, ni zabeleženih posebnih podatkov, razen tega, koliko jih je bilo v družini. Če izhajam iz predpostavke, da so imeli vsi polnoletni moški žene, je bilo tako od dvajsetih žensk osem poročenih, ostale so bile verjetno hčere in vnukinje polnoletnih oseb. Glede na starost glave družine, njegovih dveh bratov in njihovih sinov ter na število članov družine lahko sklepam, da so v tej družini živele skupaj vsaj tri generacije. Ta družina z 38 člani je predstavljala 2,2 % vseh prebivalcev z zemljiško posestjo. Tako sta dve največji družini z zemljiško posestjo skupaj predstavljali skoraj 5 % prebivalcev z zemljiško posestjo v kapetaniji Gračac.

Najmanjša družina z zemljiško posestjo šteje samo enega člana, kar predstavlja 0,06 % vseh prebivalcev z zemljiško posestjo v Gračacu. Družin, ki so štejele manj kot pet oseb na družino, je bilo štirinajst, tj. 8,9 % vseh družin z zemljiško posestjo v Gračacu. Seštevek oseb v teh štirinajstih družinah je 45 oseb, kar je ena oseba manj kot v največji družini z zemljiško posestjo v Gračacu. To sicer predstavlja zgolj 2,6 % vseh prebivalcev z zemljiško posestjo v kapetaniji Gračac. V tako majhnih družinah praviloma ni živelo več generacij skupaj, ampak samo starši z otroki. Družin, ki so imele od pet do deset članov v družini, je bilo največ. Takšnih jih je bilo 72, kar predstavlja 45,5 % vseh družin z zemljiško posestjo. Tudi v teh družinah praviloma nista živeli več kot dve generaciji skupaj. V družinah, ki so imele deset in več članov, pa so praviloma živele že vsaj tri generacije skupaj. Takšnih družin je bilo 72, kar predstavlja 45,5 % vseh družin z zemljiško posestjo. Sklepamo

	0-5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-40	40-50	Povprečna velikost družine
Gračac/158	14	72	43	16	9	3	1	10,8
100 %	8,9 %	45,6 %	27,2 %	10,1 %	5,7 %	1,9 %	0,6 %	

Tabela 3: Velikost družin z zemljiško posestjo v kapetaniji Gračac

lahko, da je največ oseb živel v družinah, kjer so živele skupaj najmanj tri generacije. V Gračacu velike družine niso bile izjema. Takšne družine so bile značilne predvsem za vlaško prebivalstvo²⁰, saj so jim nudile neke vrste zaščito, večje možnosti za obstoj in nadaljnji razvoj.

V Gračacu je bilo osem ljudi s pomembnejšimi funkcijami. Kapetan, porkulab, knez, sodnik, zastavnik, dva desetnika in pop. V popisu sem naletel tudi na zabeleženo funkcijo *Duet*, katere pomena nisem nikjer zasledil, niti je nisem mogel razvozlati sam. Sklepam lahko, da je bila funkcija zelo pomembna, saj je bila v popisu zabeležena na tretjem mestu. Poleg tega je imel ta funkcionar kar 347 štrikov veliko posest (kar je bila ena izmed večjih posesti v kapetaniji Gračac) in družino z 38 člani.

Prvi med je v popisu naveden kapetan kapetanije Gračac, Miho Božić, ki je imel v svoji posesti 190 štrikov, kar je v primerjavi s porkulabom Jovanom Dosenovićem, ki je imel v svoji posesti 335 štrikov, razmeroma malo. Drži pa, da je imela družina Miha Božića samo štiri družinske člane, medtem ko jih je imela družina Jovana Dosenovića kar dvanajst. Potrebno je izpostaviti tudi družino kneza Radosava Surlića, ki je imela deset družinskih članov, posesti pa le 150 štrikov, medtem ko je imela na primer družina popa Trifuna Kovačevića, ki je imela devet družinskih članov, kar 530 štrikov posesti, kar predstavlja tudi največjo zemljiško posest v kapetaniji Gračac. Do teh anomalij je prihajalo v družinah, ki so opravljale najvišje funkcije. Na zgoraj naštetih primerih in na primeru sodnika Mišljena Dragosavca, čigar

družina je imela enajst članov, posedovala pa le 101 štrik zemlje, lahko sklepamo, da ni bilo pravilo, da je visoka funkcija v družbi samodejno prinašala veliko posest. Odstopanja med številom družinskih članov in velikostjo posesti so nastopala tudi pri ljudeh, ki niso imeli visokih funkcij. Primera Milojina Bulaje, čigar družina je imela tri družinske člane in je imela 254 štrikov zemljiške posesti, in Ivana Bobića, čigar družina je imela devet družinskih članov in samo 10 štrikov posesti, sta nazoren pokazatelj, da zemlja ni bila enakomerno porazdeljena. V popisu najdemo še več takšnih izjemnih primerov.

V popisu so samo trije primeri ljudi s častniško funkcijo v Gračacu, ki so bili takšni, da so imeli poleg svoje zemlje še "počasbino". To so bili kapetan Miho Božić, porkulab Jovan Dosenović in knez Radosav Surlić. Počasbina kapetana je bila velika 20 štrikov, kar je predstavljalo 10,5 % vse zemlje, ki jo je imel v lasti. Počasbina porkulaba je bila velika prav tako 20 štrikov, kar je predstavljalo 6 % vse zemlje, ki jo je imel v lasti. Počasbina kneza je bila velika 30 štrikov, kar pa je predstavljalo 20 % njegove celotne posesti. Tako je imel največji delež počasbine knez. Sklepam lahko, da je bil del počasbinske zemlje razmeroma majhen v primerjavi s preostalo zemljo, ki so jo imeli. Ti primeri pa potrjujejo tudi ugotovitve Karla Kaserja.²¹

Zgornja tabela prikazuje, kakšne velikosti posesti so imele družine v Gračacu. Izpostavil bom samo število družin z najmanjšimi posestvi in število z največjimi. 83 družin (52,5 %) je imelo posest, manjšo od 100 štrikov, le tri družine (1,9 %) pa so imele posest, večjo od 400 štrikov. Razlika je očitna. Odstotek družin

	0-100	100-200	200-300	300-400	400-550	Povprečna velikost posesti na družino
Gračac/158	83	54	15	3	3	118,4
100%	52,5 %	34,2 %	9,5 %	1,9 %	1,9 %	

Tabela 4: Velikost zemljiških posesti na družino v štrikih v kapetaniji Gračac

z najmanj zemlje (52,5 %) je večji kot skupni odstotek vseh ostalih (47,5 %). Če vzamem, da je povprečna velikost zemlje od 100 do 300 štrikov zemlje, lahko rečem, da živi na povprečno velikih posestvih 69 družin (43,7 %). Sklepam lahko, da je v tistem času v Gračacu živelo veliko ljudi v hudem pomanjkanju, posamezne družine pa so živele v izobilju.

Pomemben podatek, ki nam ga izkazuje popis, je tudi zemlja *Communiter* (več različic zapisa). To je bila *skupno izkoriščana zemlja*, verjetno gozd ali pašnik, ki jo je imela posamična družina v lasti. Sklepam, da so *skupno izkoriščano zemljo* lahko uporabljali tudi drugi prebivalci kapetanije Gračac, v zameno pa so lastniku zemlje plačali neko dajatev v obliki denarja, verjetneje pa kar v materialnih dobrinah. Družin z zemljiško posestjo v kapetaniji Gračac, ki so imele v lasti *skupno izkoriščano zemljo*, je bilo 31, kar je predstavljalo 19,6 % vseh družin z zemljiško posestjo. Ponavadi je bila taka zemlja v lasti posamične družine, tudi največji del zemlje, ki jo je družina posedovala, kar lahko opazimo pri skoraj vseh takšnih primerih. Tak primer je bila družina Radisava Dukića – 50 let, bratje Mirko – 48 let, Radosav – 38 let, Toma – 30 let, bratranec Stipan – 30 let, Vučko – 25 let, 9 otrok (moški), 19 žensk; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 140, enako v barak liuade 30, na Planini 20, v Gubacza poliu 80 – skupaj 450 [! – 270]. V veliko primerih pa je bila takšna oblika zemljiške posesti tudi edina, ki jo je posamična družina imela. To lahko vidimo na primeru družine Staniša Tertića – 60 let, sin Perica – 18 let, 3 ženske; zemljo ima *Comuniter* (skupno izkoriščana zemlja) 70 – skupaj (?) [! – 70].

Zanimivo je, da so v popisu navedene tudi družine, ki so imele listine oziroma dekrete o pridobljeni zemlji. Teh družin je bilo sedem, kar predstavlja 4,4 % vseh zemljiško posestnih družin. Zakaj jih je bilo tako malo, bi lahko bil vzrok v tem, da so si prišleki na to območje v veliki večini kar prilastili zapuščeno zemljo. V Liki so bile sicer tri možnosti pridobitve zemlje. Prva je bila nakup zemlje, kar je bilo v praksi najmanj uporabljano. Druga možnost je bila dodelitev zemlje od dvorne komore, pri tem je družina dobila potrdilno pismo (samo 7 od 158 družin v Gračacu). Po tretji možnosti, ki je bila najpogostejša, pa je bila velika večina zemljišč *osvojena s sabljo*, to pomeni, da so si ljudje večino zemlje prisvojili z bojem, oziroma da so jo prilastili s silo. Lika je bila Turkom res odvzeta z bojem, a samo majhen del Ličanov, ki so kasneje posedovali zemljo, je sodeloval v njenem ponovnem osvajanju.²²

V popisu je bilo zapisanih nekaj lokacij, kjer so imeli takratni prebivalci zemljo, ki verjetno obstaja še danes. Te lokacije so Gubavčevo Polje (Gubaucha Poliu), Glogovo (Glogoum), Tomingaj (Tomichicha (= Tomičića) Gaiu), Kijani (Kianih) idr.²³

2.3 ANALIZA IN SINTEZA VIROV POPISANI U GRACHACHU PRES ZEMLIACHI 1712 (POPISANI BREZZEMLJAKI V GRAČACU LETA 1712) IN POPISANA ZEMLJA IJ PUSKARI SKUPA SA OSTOLOM CELIADOM U GRACHACHU (POPISANA ZEMLJA IN PUŠKARJI SKUPAJ Z OSTALIMI PREBIVALCI V GRAČACU)

Vseh popisanih družin v kapetaniji Gračac je bilo 196, od tega 38 (19,4 %) brez

zemljiške posesti in 158 (80,6 %) z zemljiško posestjo. Vseh oseb skupaj je bilo 1.997, 292 (14,6 %) jih je bilo brez zemlje in 1.705 (85,4 %) z zemljo. Od vseh oseb je bilo moških 1.019 (51 %), žensk pa 978 (49 %). Moški spol je številčno prevladoval. Od 1.019 moških jih je bilo 443 (43,5 %) polnoletnih in 576 (56,5 %) mladoletnih. Od 443 polnoletnih moških jih je bilo 72 (16,3 %) brez zemlje in 371 (83,7 %) z zemljo. Od 576 mladoletnih oseb moškega spola jih je bilo 78 (13,5 %) brez zemlje in 498 (86,5 %) z zemljo. Od 978 žensk jih je bilo 142 (14,5 %) brez zemlje in 836 (85,5 %) z zemljo.

Različnih priimkov družin v popisu kapetanije Gračac je bilo 136. Najpogostejši priimek je bil Dukić (6 družin), kar je predstavljalo 3,1 % vseh družin, sledijo mu Čalić (5 družin) in Vučković (5 družin), ta dva priimka skupaj predstavljata 5,1 % vseh družin, ter Popović (4 družine), kar predstavlja 2 % vseh družin. Priimki Mihoković, Desić, Žutić, Kesić, Dragišić in Sanader, se ponovijo trikrat (9,2 %). Družine, katerih priimki se ponavljajo po dvakrat, so Kovač, Ostojić, Vuković, Indić, Bulaja, Ivanišević, Oljerović, Grbić, Pupavac, Krivokuća, Popučić, Božić, Dosenović, Milušević, Dragosavac, Merdal, Tertića, Hrelić, Korać, Bulajić, Žeželj, Banjanin, Sovjil, Jelačić, Zubović, Gaćeša, Jakšić, Stanisavljić, Dobać, Đekić, Vučinić in Vrućinić. Teh družin je 32,6 %. Vsi ostali priimki sodijo samo k eni družini, te družine pa so Brekić, Stančević, Grubačević, Komljenović, Vujanović, Sekulić, Čakić, Herendas, Vodogas, Bulić, Segojević, Cegarać, Misljenović, Jovanović, Preradović, Gredal, Blagojević, Vostarenić, Volarević, Macut, Pavelić, Gvokić, Hrastović, Radaković, Tomac, Čujić, Staničić, Osmokruh, Grubišić, Canković, Mančić, Maričić, Damjanović, Gutlavi, Starčević, Selanović, Čučković, Tučaković, Lanušić, Brujća, Seganović, Kokotović, Rađenović, Segan, Oragišić, Stojisavljić, Uzelać, Ivezić, Cvitković, Poplasen, Kovčarević, Adamović, Dragoracić, Utišanović, Ceranić, Bobić, Mamuzić, Cvetković, Miluš, Trbuhović, Komljanić, Burnović, Kobiljanin, Končar, Sladojević, Prisika, Ketmanović,

Bukaničić, Kovačević, Sikić, Surlić, Bukarica, Basta, Rusnovoj, Susa, Pavković, Cvijanović, Ivkovića, Kosanović, Lončarević, Agbabić, Duperović, Matjević, Radašović, Momčilović, Nanić, Panjević, Konta, Baljanin, Medaković, Jerković, Kalundija, Rusnov in Radić. Družine, katerih priimek se pojavi v popisu samo enkrat, predstavljajo 48 % vseh družin v kapetaniji Gračac.

Družine, katerih priimki se večkrat ponavljajo, bi si lahko bile medsebojno v sorodu, a popis tega neposredno ne nakazuje. Možnost, da so si bili v sorodu, obstaja. Skoraj zagotovo so se dogajali primeri, ko so sinovi ali bratje odšli živeti drugam oziroma na svoje, a žal takšnih primerov ne morem ne potrditi ne ovreči. Recimo primer *Stojaka Vučkovića – 70 let, ima tri sinove, Radovan – 30 let, Radojca – 26 let, 4 otroci (moški), 7 žensk; zemljo ima Comuniter (skupno izkoriščana zemlja) 100 – skupaj (?) [! – 100]*, in *Vučena Vučkovića – 80 let, ima dva sinova, Milak – 30 let, Nikola – 28 let, 2 otroka (moški), 4 ženske; zemljo ima Comuniter (skupno izkoriščana zemlja) 100, enako v bare liade 10 – skupaj (?) [! – 110]*, bi lahko bil takšen. Po letih sta si bila dokaj blizu. Vučen je imel osemdeset let in bi lahko bil Stojakov starejši brat, živela pa sta ločeno vsak na svoji zemlji in s svojo družino. Takšnih primerov je še kar nekaj, a niti v enem primeru popis tega ne potrjuje.

V popisu, ki sem ga obdelal, nikjer nisem zasledil podatka, kakšne narodnosti oziroma kakšne veroizpovedi so bili takratni prebivalci Gračaca. V uvodu vira pa sem zasledil podatek, da bi naj leta 1712 v Gračacu živeli izključno vlahi, ta podatek pa se ponavlja na več mestih.²⁴ Hkrati je bil v kapetaniji Gračac edini predstavnik cerkvene organizacije le pravoslavni pop, kar deloma dokazuje, da so bili prebivalci Gračaca pravoslavci.

Ugotovil sem tudi, da se moji podatki in izračuni za kapetanijo Gračac velikokrat razlikujejo od podatkov, ki so navedeni v uvodu vira in tudi v viru samem. Tako recimo navedam, da je bilo v Gračacu leta 1712 1.705 oseb z zemljiško posestjo, medtem ko je v uvodu v

vir na več mestih navedeno, da je bilo teh oseb 1.651. Zasledil sem še, da uvod na nekaterih mestih navaja, da je bilo v Gračacu 158 družin z zemljiško posestjo, na drugih pa, da je bilo teh družin 156. Tudi moji izračuni povprečne velikosti družin, tako tistih brez zemlje, kot tudi tistih z njo, se razlikujejo od tistih, navedenih v uvodu. Prav tako se razlikujejo tudi podatki o velikosti zemljiških posesti.²⁵ Moji podatki se razlikujejo od podatkov v viru samem na tistem mestu, kjer so v viru naredili skupni census prebivalcev in zemlje, ki jo imajo le-ti v posesti. Tako recimo vir navaja, da je bilo v Gračacu skupaj 1.940 oseb, jaz pa sem jih naštel 1.997. Po viru je skupaj 439 mož lahko nosilo orožje, jaz sem jih naštel 443. Vir prav tako navaja skupno število otrok in žensk, in sicer naj bi jih bilo skupaj 1.501, jaz sem jih naštel 1.554. Prišlo je tudi do razlik v skupni površini zemlje; vir pravi, da so imeli prebivalci Gračaca skupaj 18.785 štrikov zemlje, jaz sem jih naštel 18.701,5.²⁶ Razlike niso zelo velike, so pa očitne. Zakaj je do tega prišlo, z gotovostjo ne morem trditi, verjetno pa se popisovalci niso tako podrobno posvečali točno določenim krajem in so zato marsikaj spregledali ali napačno izračunali.

ZAKLJUČEK

Vlahi v Liki in Krbavi so bili v času zgodnjega novega veka nedvomno večinsko prebivalstvo tega področja. V okviru Osmanškega imperija in Habsburške monarhije so predstavljali pomemben branik meja med obema državama. Njihova vojaška funkcija, vera in način življenja so postali pomemben dejavnik, ki je dokončno spremenil srednjeveško sestavo prebivalstva na tem področju.

V začetku je bila slaba organizacije obrambe pred osmanskimi Turki glavni krivec, da je do teh sprememb sploh prišlo. Nenehne razprtije med hrvaškim in madžarskim plemstvom ter hrvaško-madžarskimi kralji in Habsburžani, pa tudi prodiranje Beneške republike na območje Hrvaške so onemogočali vzpostavitev učinkovitejšega obrambnega

sistema. Korenine teh zapletov so se pričele že v poznosrednjeveškem obdobju in imele za območje Hrvaške nepopravljive posledice. Meja med državama se je ustalila šele proti koncu 16. oziroma začetku 17. stoletja.

Življenje ljudi na meji med državama je bilo zelo oteženo, stalni boji in vojne so prebivalstvo utrdili in jih prisilili, da svoje življenje prilagodijo takšnim pogojem. Odnos obeh držav do njih samih je bil pogostokrat mačehovski, pogostokrat so bili izkoriščani, zlorabljeni in vpeti v razprtije, ki jim nikakor ni hotelo biti konca. Njihova neizmerna volja do življenja in njihova bojevitost pa jih je ohranila pri življenju in obstoju njihove kulture.

S problemom vlaškega vprašanja se je ukvarjalo veliko znanstvenih disciplin, med drugim tudi zgodovinska znanost. Hrvaško in srbsko zgodovino je namenilo temu vprašanju veliko prostora. Glede tega so mnogokrat prišli do različnih ugotovitev in mnenj, vsem pa je bilo po večini skupno to, da so vlahe obravnavali predvsem kot socialno-ekonomsko skupino in se z njihovim etničnim poreklom niti niso toliko ukvarjali. Večinoma pa so, kadar so poudarjali njihovo etnično pripradnost, to določevali predvsem na podlagi veroizpovedi.

Stapljanje, predvsem v dve etniji, hrvaško in srbsko, je bilo neizbežno. Najbolj bistveno je k temu pripomoglo prebivalstvo, med katerim so se vlahi znašli, in vera, ki so jo vlahi gojili. Moč je trditi, da je bila velika večina vlahov, ki so prispeli na območje Like in Krbave, že poslovanjenih (Srbi in Hrvati), to je bilo moč ugotoviti iz njihov imen in priimkov, jezika, ki so ga uporabljali v vsakdanjem življenju, in tudi iz njihove veroizpovedi. Bunjevci kot vlahi katoliki so se asimilirali v hrvaški etnični korpus, medtem ko so se ostali vlahi, ki so bili pravoslavne veroizpovedi, asimilirali v srbski etnični korpus. Prav tako so se sami Srbi in Hrvati mešali z vlaškim prebivalstvom in prevzemali njihov vlaški status, zato je dejstvo, da je, kadar je govora o vlahih, treba o njih govoriti predvsem kot o

skupini s socialno-ekonomskimi lastnostmi brez izpostavljanja njihove etničnosti pripadnosti, saj je bila ta v tistem času popolnoma drugotnega pomena. Pomembneje je bilo, kako živiš in kakšno funkcijo in pravice imaš, kot pa, kdo si. Nacionalne ideologije pri tem niso imele nikakršne moči.

Vlahi so v času vladavine Osmanskega imperija v Liki in Krbavi od leta 1527 do 1689 predstavljali velik del takratnega prebivalstva tega območja. Imeli so poseben status in pravice, v zameno za le-te pa so morali opravljati vojaško službo. Njihov način življenja in njihova vera se je razlikovala od vere preostalih prebivalcev, ki so bili muslimani. Odnosi med njimi niso bili tako pomembni kot odnosi vlahov z njihovimi sosedi na drugi strani meje, ki so bili še vsaj na začetku prihoda osmanskih Turkov na to področje po večini druge veroizpovedi. Ko pa so začeli posledično zaradi slabih razmer v Osmanskem imperiju vlahi prehajati intenzivneje na območje hrvaške Vojne krajine, se je tudi tam podoba prebivalstva začela spreminjati; tako so si začeli na obeh straneh meje stati nasproti ljudje z enako vero in enakimi socialno-ekonomskimi lastnostmi. Kasnejša kriza je po porazu osmanskih Turkov pred Dunajem leta 1683 in z mnogimi upori različnih skupin v samem Osmanskem imperiju pripeljala do začetka konca osmanske vladavine na področju Like in Krbave.

Po letu 1689 preide oblast tega področja v habsburške roke, z njo pa je povezana tudi ponovna menjava prebivalstva na tem področju. Muslimani skoraj popolnoma izginejo, nekaj starega vlaškega prebivalstva ostane, a se jim po večini pridruži novo vlaško prebivalstvo ter Hrvati. Tako povečini začnejo novo prebivalstvo sestavljati zopet vlahi, drugo večjo skupino pa pričnejo predstavljati Hrvati. Veliko novih priseljencev je prišlo iz centralnih območji Balkana, dosti jih je prišlo iz območja hrvaške Vojne krajine, nekaj pa tudi od drugod.

Popis prebivalstva Like in Krbave iz leta 1712 močno pomaga orisati novo sliko

tamkajšnjega prebivalstva. Iz popisa sem obdelal kapetanijo Gračac, kjer so leta 1712 večinsko že živeli vlahi. Popis Gračaca je bil velik in primeren vzorec za boljši vpogled v življenje takratnega prebivalstva hrvaške Vojne krajine oziroma Karlovškega generalata. Popis nam lahko postreže z golimi številkami, na primer, koliko ljudi je v določenih krajih sploh živelo, koliko moških, koliko žensk. Prav tako ponudi ogromno podatkov o družinah, ki so tam živele, koliko jih je bilo, kako velike so bile, kakšne medsebojne družinske odnose so gojile. Izpostavi tudi prevlado patriarhalne družbe, kjer so samo polnoletni moški, ki so samodejno lahko nosili orožje, tisti, ki so v popisu označeni z imeni, ženske pa so samo številke. Prikaže nam tudi, koliko generacij je živelo v posamični družini oziroma zadrugi, s tem posledično prikaže, koliko ljudi je živelo v obliki zadruge in koliko ljudi v posamičnih, manjših družinah. Zadruge so bile pomemben način preživljanja, saj so med drugim oskrbovale moške/krajišnike, da so lahko imeli obleko in orožje in bili vedno pripravljeni za boj. Preko popisa, kjer je zapisana tudi zemljiška posest posamičnih družin, lahko hitro ugotovimo, v kakšnih življenjskih razmerah so živeli in da so bile te po večini težke in neizprosne. Večina jih je živela v hudem pomanjkanju, nekaj med njimi pa verjetno tudi v izobilju. Dosti družin je bilo tudi brez zemljiške posesti, kar nakazuje, da so prišli na to območje pozneje ali da še niso bili tako močni, da bi si lahko zemljo prilastili, oziroma jim je oblasti še niso podarile. V popisu lahko opazimo, kakšno organizacijo so imeli. Imeli so svoje vodje, kapetane, porkulabe, kneze in druge vojaške funkcionarje, prav tako so imeli organizirano tudi sodno oblast z *vlaškimi* sodniki in cerkveno organizacijo z duhovniki (pravoslavni pop). Popis je imel tudi nekaj napak, predvsem pri seštevkih zemljiških posesti posamičnih družin, verjetno zaradi kratkega obdobja in naglice, v kateri je bil popis izveden.

Ime vlah je zaradi velikih sprememb na tem območju skozi čas izgubilo na pomenu,

saj so se vlaške pravice od sredine 18. stoletja pričele postopoma zmanjševati. Dokončno pa vlahi in njihovo ime izginejo v 19. stoletju z ukinitvijo Vojne krajine leta 1881. Ime vlah pa je v spominu današnjega prebivalstva Like in Krbave skoraj popolnoma zbledelo.

VIRI:

Conscriptio terrenorum et hominum beeder Grafschaften Lica vnd Corbavia, v: Karl Kaser idr.: Popis Like i Krbave 1712. godine; Obitelj, zemljišni posjed i etničnost u jugozapadnoj Hrvatskoj, Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, Zagreb 2003

LITERATURA:

Nikola BEGOVIĆ, Život Srba graničara; Život i običaji Srba graničara, Prosveta, Beograd 1986

Catherine Wendy BRACEWELL, The Uskoks of Senj: piracy, banditry, and holy war in the sixteenth-century Adriatic, Cornell University Press, Ithaca – London 2010

Karl KASER idr., Popis Like i Krbave 1712. godine; Obitelj, zemljišni posjed i etničnost u jugozapadnoj Hrvatskoj, Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, Zagreb 2003

Internetni vir: <http://www.gracac.hr/sadrzaj/o-gracacu.php>, 1. 12. 2013

1. Karl Kaser idr., Popis Like i Krbave 1712. godine; Obitelj, zemljišni posjed i etničnost u jugozapadnoj Hrvatskoj, Zagreb 2003 (dalje: Kaser, Popis Like i Krbave), str. 14.
2. Ibidem.
3. Ibidem, str. 14–15.
4. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 15.
5. Ibidem.
6. Ibidem.
7. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 16.
8. Ibidem, str. 241–255.
9. Moj pripis v oklepaju, ki nakazuje, da so vsi, ki so bili šteti kot otroci, moškega spola.

10. Štrik, ploščinska enota, ki so jo uporabljali za popis velikosti zemljiške posesti.
11. Komorna uprava je dodelila častnikom zemljiško posest, oproščeno plačevanja davkov. Te posesti so se imenovale »častniška zemlja« ali »počasbina«, ki so služile kot dodatek za plačilo opravljanja častniške službe. Dejansko vsak častnik ni imel na razpolago počasbine. Del počasbine je bil v celotni posesti nekega častnika ponavadi zelo majhen (Kaser, Popis Like i Krbave, str. 40).
12. Moja opazka, da seštevek popisane zemlje ne ustreza seštevku zemlje v originalnem popisu. Moj lasten popravek seštevka.
13. »Porkulab« pomeni častniški rang, ki so dobivali poveljniki utrd, ki so spadale pod glavno poveljništvo kapetanov. Hkrati opravlja funkcijo upravnika gradu in utrdb (Kaser, Popis Like i Krbave, str. 15).
14. Moja opazka, da seštevek popisane zemlje ustreza seštevku zemlje v originalnem popisu.
15. Moja predpostavka, da je to skupno izkoriščana zemlja (gozd ali pašnik), ki je bila v lasti posamičnih družin. To zemljo so lahko koristili tudi drugi v zameno za določeno obliko plačila.
16. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 14–15 in 52–56. Na strani 52 je primer iz popisa Korenice, kjer je petnajstletni Vučen, sin Mileta Govercina, vštet med može, ki so lahko nosili orožje. V nadaljevanju pa je znanih mnogo primerov, kjer so naštet fantje, mlajši od šestnajst let, pa vseeno šteti za može, vredne za nošnje orožja.
17. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 21.
18. Ibidem, 21–22.
19. Ibidem, str. 22.
20. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 23–29.
21. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 40.
22. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 33–34.
23. <http://www.gracac.hr/sadrzaj/o-gracacu.php>, 1. 12. 2013
24. Kaser, Popis Like i Krbave, str. 18–23.
25. Ibidem, str. 9–45.
26. Ibidem, str. 47.
27. Reprodukcijska dela Cesarja Vecellija *Habiti antichi et moderni* (Benetke, 1590) v Bracewell, Uskoks of Senj, v uvodnih neoštevilčenih straneh.
28. Bakrorez avtorja Denarja Vasila v Begović, Život Srba, str. 95.